

Fundur um ferðapjónustu á Gullna hringnum

29. September 2026.

Mætt eru:

Hanna Katrín Friðriksdóttir, Atvinnumálaráðherra
Stefanía Sigurðardóttir, aðstoðarmaður ráðherra
Guðný Hrafnkelsdóttir, sérfræðingur

Knútur Rafn Ármann og Dóróthea Ármann, Friðheimar
Hjalti Gylfason og Bryndís Björnsdóttir, Laugarás Lagoon
Snæbjörn Sigurðsson, Efsti-Dalur
Bárður Örn Gunnarsson, Fontana
Guðrún Eiríksdóttir, Hrunalaug
Hákon Hildibrand Guðröðarson, Brú Hótel
Ásta Stefánsdóttir, Sveitarstjóri Bláskógabyggðar
Rakel Theodórsdóttir, Byggðapróunarfulltrúi Uppsveita Árnessýslu

Fundarstjóri: Fjóla St. Kristinsdóttir, Sveitarstjóri Grímsnes- og Grafningshrepps
Ritari: Guðný Helgadóttir

13:12 Opnun fundar

Rakel opnaði fundinn, bauð ráðherra velkominn og kynnti sig sem byggðapróunarfulltrúa Uppsveita Árnessýslu. Hún fór yfir nokkra af þeim þekktustu áningastöðum sem einkenna svæðið og benti á að þótt það væri oft nefnt „Gullni hringurinn“ væri ef til vill réttara að tala um „Gullnu keðjuna“. Ástæðuna nefndi hún vera þá miklu uppbyggingu sem hefur átt sér stað á svæðinu og hefur verið drifin áfram á þeim aðilum sem hafa farið hvað fremst í ferðapjónustu í Uppsveitunum. Þannig hefur Gullna hringssvæðið opnast ekki einungis sem áningastaður ferðamanna heldur einnig sem áfangastaður þar sem fólk ákveði að dvelja og njóta lengur enn í einn dag.

Rakel sagði að ferðapjónustan væri ekki lengur árstíðabundin með sama hætti og áður og hefði skapað stöðugleika sem gerði yngra fólki kleift að snúa aftur til heimabyggðar. Tækifærin hefðu ekki einungis falist í störfum innan ferðapjónustunnar heldur einnig í þeim atvinnugreinum sem þróast hefðu samhliða henni. Hún fjallaði jafnframt um jákvæð áhrif ferðapjónustu á samfélagið í heild, meðal annars með auknu aðgengi að þjónustu og afþreyingu allt árið um kring.

Þá ræddi hún áhrif gervigreindar á samkeppni í ferðaþjónustu og hvernig tæknin gerði ferðafólki sífellt auðveldara að bera saman áfangastaði og þjónustu. Að lokum kynnti hún Fjólu Steindóru Kristinsdóttur fundarstjóra og fól henni stjórn fundarins.

Fjóla bauð fundargesti og ráðherra velkomna og þakkaði Hákonni fyrir að leggja til fundaraðstöðu. Hún fór yfir dagskrá fundarins og upplýsti að umræður yrðu að lokinni hverri framsögu auk sameiginlegs samtals í lok fundar. Þá kynnti hún ritara fundarins, Guðnýju Helgadóttur, og bauð Knúti Rafni Ármann, framkvæmdastjóra og eiganda Friðheima, að flytja erindi sitt um kynslóðaskipti og gjaldtöku.

13:16 Kynslóðaskipti og gjaldtaka

Knútur þakkaði fyrir boðið og hóf erindi sitt á því að fjalla um þær breytingar sem ferðaþjónustan hefði haft í för með sér fyrir landsbyggðina. Hann sagði uppbyggingu kaffihúsa, baðlóna, gististaða og annarrar ferðaþjónustu hafa auðveldað kynslóðaskipti í atvinnulífinu. Fleiri væru tilbúnir til að flytja út á land og ungt fólk í auknum mæli snúið aftur til heimabyggðar til að taka við rekstri fyrirtækja eða stofna ný.

Hann benti á að fjölbreytni atvinnulífs á landsbyggðinni hefði aukist verulega og að þjónusta væri nú í boði allan ársins hring. Sú þróun hefði jafnframt stuðlað að lengri dvöl ferðamanna á svæðinu. Hann rakti hvernig metnaðarfull uppbygging hefði átt sér stað á svæðinu í kringum Gullna hringinn og hvernig hún hefði styrkt stöðu þess sem áfangastaðar.

Því næst vék Knútur að fyrirhugaðri gjaldtöku. Hann sagðist skilja að stjórnvöld hefðu viljað skapa ramma utan um greinina og afla tekna í gegnum ferðaþjónustu, en gagnrýndi útfærsluna. Að hans mati væri verið að leggja sérstök gjöld á afmarkað svæði sem þegar hefði byggt upp nauðsynlega innviði til að taka á móti miklum fjölda ferðamanna.

Knútur velti því upp hvort markmiðið væri að dreifa ferðamönnum betur um landið en spurði jafnframt hvort eðlilegt væri að beina þeim á svæði þar sem innviðir væru síður þróaðir. Hann taldi sanngjarnara að innleiða náttúrupassa sem næði til alls landsins í stað þess að takmarkast við einstök svæði. Þá óskaði hann eftir því að ráðherra tæki þessi sjónarmið til skoðunar.

Hann spurði einnig hvers vegna ekki væri fremur horft til komugjalda, sem hann taldi bæði einfaldari og hagkvæmari í framkvæmd. Að hans mati gæti það haft neikvæð áhrif á upplifun ferðamanna ef ætti að beita sektum inn á náttúruverndarsvæðunum. Að lokum lýsti hann áhyggjum sínum af þeim áhrifum sem gjaldtakan gæti haft á atvinnustarfsemi og samfélög á svæðinu.

Umræður úr sal

Fundargestir tóku almennt undir sjónarmið Knúts. Nokkrir bentu á að ferðamenn gætu þurft að greiða bæði bílastæðagjöld og gjald vegna náttúrupassa á sama svæði, sem gæti haft neikvæð áhrif á upplifun ferðamanna að elta þá uppi og krefja þá um passa. Þá var vísað til reynslu annarra landa þar sem komugjöld hefðu reynst vel.

Einnig var bent á að fækkun ferðamanna á svæðinu gæti haft veruleg áhrif á sveitarfélög, íbúafjölda og þjónustustig. Fundargestir minntu á þær miklu fjárfestingar og þann metnað sem einkennt hefði uppbyggingu ferðaþjónustu á svæðinu og þau jákvæðu áhrif sem hún hefði haft á atvinnulíf og samfélag.

Fram kom að þjónusta væri nú í boði allt árið, gistinætur hefðu aukist og fólksfjölgun orðið umtalsverð. Ferðaþjónustan væri víða stærsta atvinnugrein sveitarfélaganna og því væri varhugavert að leggja frekari álögur á greinina eina og sér. Einnig komu fram áhyggjur af því að umræða um gjaldtökuna ein og sér gæti haft neikvæð áhrif á greinina og skapað óvissu meðal ferðaskipuleggjenda og fjárfesta.

Svör ráðherra

Ráðherra þakkaði fyrir ábendingar og umræður fundargesta. Hún sagðist heyra þau sjónarmið sem fram hefðu komið og benti á að málið væri til umfjöllunar í samráðsgátt stjórnvalda. Fundarmenn hefðu, líkt og aðrir hagsmunaaðilar, tækifæri til að senda inn umsagnir áður en málið yrði lagt fram á Alþingi.

Hún vék að áhrifum gervigreindar á ferðaþjónustu og sagði stjórnvöld vera meðvituð um þær breytingar sem tæknin hefði í för með sér. Unnið væri að verkefnum á vegum Íslandsstofu til að tryggja að Ísland héldi samkeppnisstöðu sinni á þessu sviði og fjármunum hefði verið varið til þeirrar vinnu.

Ráðherra fjallaði jafnframt um markaðsverkefni sem unnin væru í samstarfi við Íslandsstofu. Markmiðið væri að draga úr tímabundnum átaksverkefnum og byggja þess í stað upp varanlegt og markvisst kynningarstarf. Hún sagði að hluti tekna af fyrirhuguðu innviðagjaldi yrði nýttur til slíkrar markaðssetningar, auk rannsókna, greiningarvinnu og uppbyggingar innviða.

Hún benti á að samkvæmt stefnu ríkisstjórnarinnar skyldi afla tekna af nýtingu sameiginlegra auðlinda landsins og nefndi veiðigjöld sem dæmi um slíka nálgun. Útfærslan gagnvart ferðaþjónustunni fæli í sér að ferðamenn greiddu gjald fyrir að heimsækja ákveðnar náttúruperlur í eigu ríkisins.

Ráðherra sagði að markmiðið væri að tryggja sjálfbæra nýtingu og uppbyggingu þessara svæða til framtíðar. Upphaflega hefði verið rætt um að gjaldtakan næði til tólf staða, en síðar hefði verið ákveðið að hefja verkefnið á færri stöðum. Hún taldi eðlilegt að byrja á Þingvöllum, Gullfossi og Geysi þar sem um væri að ræða fjölsóttustu ferðamannastaði landsins.

Hún sagði að hugmyndin væri ekki að elta fólk með posa heldur væri fyrirkomulagið sambærilegt því sem tíðkaðist víða erlendis, þar sem ferðafólk keypti aðgangsleyfi með vitneskju um að eftirlit gæti farið fram síðar og sekt væri fyrir þá sem ekki væru með passa.

Ráðherra sagði að fyrirhuguð gjöld væru hófleg í alþjóðlegum samanburði og vísaði til rannsókna sem bentu til þess að slík gjöld hefðu almennt ekki úrslitaáhrif á ákvörðun ferðafólks um að heimsækja áfangastaði, svo lengi sem uppbyggingu og þjónustu væri vel

sinnt. Hún sagðist skilja áhyggjur fundarmanna en teldi ólíklegt að gjaldtakan hefði þau neikvæðu áhrif sem lýst hefði verið.

Frekari spurningar úr sal

Ráðherra var spurð hvers vegna stjórnvöld hefðu ekki frekar horft til komugjalda. Hún svaraði því til að með þeirri leið sem nú væri lögð til væri tryggt að ferðamenn sem ekki eru skattgreiðendur í landinu greiddu fyrir uppbyggingu þeirra svæðanna en með komugjöldum myndu Íslendingar hins vegar einnig greiða gjaldið í hvert sinn sem þeir ferðuðust til landsins.

Þá var spurt hvort kannað hefði verið hvort gjaldtakan gæti leitt til þess að ferðamenn dreifðust frekar um landið og færðu sig frá Gullna hringnum og hvort þetta yrði nýtt sem tól til þess að dreifa ferðamönnum um landið. Ráðherra sagði að markmið gjaldsins væri ekki að dreifa ferðamönnum heldur að fjármagna uppbyggingu innviða og markaðsstarfs á öllu landinu. Hún taldi gjaldið of lágt til þess að hafa afgerandi áhrif á ferðavenjur. Í umræðunum var jafnframt vísað til reynslu frá Nýja-Sjálandi þar sem gjaldtaka hefði ekki dregið úr aðsókn heldur jafnvel aukið sýnileika ákveðinna áfangastaða.

Einnig var spurt hvernig staðið yrði að gjaldtöku ef fleiri náttúruþerur yrðu síðar teknar inn í kerfið. Ráðherra sagði að ekki hefðu verið teknar ákvarðanir um slíkt og að hver viðbót yrði sjálfstætt ákvörðunarefni. Framtíðarsýnin væri þó að kerfið yrði einfalt og skýrt fyrir ferðamenn.

Að lokum fór ráðherra yfir þá samninga sem verða gerðir ef frumvarpið næði fram að ganga og fyrirhugaða ráðstöfun tekna.

Fjóla sleit umræðunni á þessum lið og bauð Bryndísi að taka til máls.

13:43 Baðlónin

Bryndís þakkaði fyrir áhugaverðar umræður og hóf mál sitt á því að fjalla um breytt samkeppnisumhverfi með tilkomu gervigreindar. Hún sagði tæknina gera ferðamönnum sífellt auðveldara að bera saman áfangastaði, þjónustu og verðlag milli landa og að samkeppni á alþjóðlegum ferðamarkaði hefði því aukist verulega.

Hún rakti markmið stjórnvalda um að efla heilsársferðapjónustu, dreifa ferðamönnum betur um landið og auka verðmætasköpun utan hefðbundins háannatíma. Hún spurði hverjir bæru meginábyrgð á að þessi markmið næðu fram að ganga og svaraði því sjálf að það væru fyrirtækin sem fjárfestu í landsbyggðinni, sköpuðu ástæður fyrir ferðamenn til að fara út fyrir höfuðborgarsvæðið og byggðu upp starfsemi sem sköpuðu heilsársstörf og verðmæti í nærsamfélaginu. Líkt og Laugarás Lagoon. Hún fór yfir fjárfestingar fyrirtækisins, starfsemi þess og þau áhrif sem uppbygging þess hafði haft á svæðið.

Því næst véc hún að fyrirhuguðum skattabreytingum og spurði hver myndi að lokum bera kostnaðinn. Hún sagði fyrirtækið vera á fyrsta starfsári og hafa ráðist í miklar fjárfestingar. Það hefði því ekki bolmagn til að taka á sig auknar álögur og væri fyrirséð að kostnaðarhækkun myndi skila sér út í verðlag.

Bryndís benti á að stór hluti gesta þeirra væru Íslendingar en ekki einungis erlendir ferðamenn. Hún lýsti áhyggjum af því að skattahækkarnir gætu dregið úr eftirspurn, veikt samkeppnisstöðu fyrirtækja og gert rekstur þeirra erfiðari.

Umræður úr sal

Fundargestir gagnrýndu að ákveðinn hluti ferðapjónustunnar, baðlónin, yrði sérstaklega fyrir auknum álögum. Bent var á að fyrirhugaðar breytingar, ásamt náttúrupassa og kílómetragjaldi, gætu haft íþyngjandi áhrif á rekstur baðlóna á Suðurlandi.

Fram kom það sjónarmið að afleiðingin gæti orðið sú að ferðamenn dvöldu frekar á höfuðborgarsvæðinu í stað þess að ferðast um landið. Þá var velt upp hvort ríkissjóður gæti aflað aukinna tekna með öðrum hætti, til dæmis með breytingum á skattlagningu bílastæðagjalda, í stað þess að leggja auknar álögur á baðlón.

Fjóra bauð því næst Hákonu að taka til máls.

13:54 Leyfismál

Hákon þakkaði fyrir fundinn og rakti reynslu sína af uppbyggingu og rekstri hótelsins Brú. Hann lýsti þeim áskorunum sem hann hefði staðið frammi fyrir í samskiptum við opinbera aðila og sagði kostnað vegna leyfisveitinga og reglufylgni hafa verið mikinn. Sú staða hefði á sínum tíma átt þátt í að reksturinn varð ósjálfbær.

Hann fór yfir endurreisn starfseminnar og hvernig hann hefði endurskipulagt reksturinn frá grunni. Þrátt fyrir það hefði hann ítrekað lent í hindrunum hjá eftirlitsaðilum vegna atriða sem ekki hefðu áður verið gerðar athugasemdir við.

Hákon lýsti einnig reynslu sinni af skipulagsmálum og sagði að stefnubreytingar hjá sveitarfélaginu hefðu gert ferlið flóknara og tímafrekara. Mikill tími hefði farið í bið eftir leyfum frá allskyns aðilum og kostnaður verið mikill.

Fram kom hjá honum að hann hefði síðar komist að því að aðrir aðilar í sambærilegri starfsemi hefðu starfað án sambærilegra leyfa. Að hans mati virtust stjórnvöld ekki hafa fullnægjandi úrræði til að bregðast við slíkum brotum og ábyrgðarkeðjan væri óskýr.

Hann sagðist meðal annars hafa beðið í fimm mánuði eftir afgreiðslu leyfa sinna og taldi nauðsynlegt að einfalda kerfið, stytta afgreiðslutíma og tryggja jafnræði milli rekstraraðila.

Umræður úr sal

Fundargestir bentu á að verulegur munur virtist vera á framkvæmd leyfisveitinga og eftirlits milli landshluta. Það væri óréttlátt gagnvart fyrirtækjum og sérstaklega hefði verið bent á að kröfur á Suðurlandi væru víða strangari en annars staðar.

Svör ráðherra vegna baðlóna og leyfismála

Ráðherra tók til máls og fjallaði fyrst um sjónarmið sem fram höfðu komið varðandi baðlón og aukna gjaldtöku, áður en hún vék að leyfismálum.

Baðlón

Ráðherra sagðist heyra þær áhyggjur sem fundargestir hefðu lýst af mögulegum áhrifum aukinnar gjaldtöku á samkeppnishæfni landsins og rekstrarskilyrði ferðaþjónustunnar. Hún sagði stjórnvöld hafa lagt mikla vinnu í greiningar á þessum áhrifum og að niðurstöður þeirra bentu til þess að þróunin í samkeppnislöndum Íslands væri almennt í þá átt að aukin gjaldtaka fylgdi auknum ferðamannastraumi og álagi á innviði. Hún sagði markmið slíkra gjalda vera að tryggja fjármuni til uppbyggingar og viðhalds innviða og þannig stuðla að áframhaldandi samkeppnishæfni áfangastaðanna.

Ráðherra sagði að stjórnvöld hefðu skoðað reynslu nágrannalanda og borið saman mismunandi gjaldaleiðir og fyrirkomulag. Hún viðurkenndi að verið væri að feta að einhverju leyti nýjar slóðir og útilokaði ekki að þörf kynni að verða á breytingum þegar fram í sækti. Tilgangur samráðsferlisins væri meðal annars að fá fram slík sjónarmið.

Þá vék hún stuttlega að samspili ferðaþjónustu og landbúnaðar og sagði markmið stjórnvalda vera að styrkja atvinnugreinir. Að hennar mati væru tvær meginógnir við áframhaldandi velgengni ferðaþjónustunnar. Annars vegar væri hættan á að gjaldtaka yrði of íþyngjandi og hins vegar að ekki yrði staðið nægilega vel að uppbyggingu innviða. Hún lagði áherslu á mikilvægi samráðs við atvinnugreinina og sagðist fagna þeim umræðum sem fram hefðu farið á fundinum.

Leyfismál

Ráðherra vék því næst að leyfismálum og sagði stöðuna á því sviði til háborinnar skammar og talaði um að vinna væri hafin í að finna bót á þessum málum.

Umræður úr sal

Fundargestur spurði hvernig ráðstafað yrði því fjármagni sem aflað yrði með aukinni gjaldtöku og hvort þau svæði sem stæðu undir stærstum hluta teknanna mættu vænta aukinnar kynningar af hálfu Ferðamálastofu.

Ráðherra svaraði því til að útfærsla á ráðstöfun fjárins lægi ekki endanlega fyrir en því verði stýrt eftir greiningum þeirra og að auglýsing fyrir þessa staði muni einnig felast í kynningu á náttúru og innviðagjaldinu.

Í framhaldinu ræddu fundargestir frekar þær áhyggjur sínar að gjaldtakan gæti haft veruleg áhrif á þetta tiltekna svæði. Bent var á að ferðaþjónusta væri mannaflsfrek atvinnugrein og miklvægt sé að hún sé rétt mönnuð, ráðherra spurð hvort þau byggja yfir greingum á hversu mikið minni aðsókn yrði að svæðinu með breyttum gjaldtökum. Ráðherra svarar því neitandi en þau gengi út frá því að með hóflegu gjaldi þá ætti þetta ekki að hafa mikil áhrif.

Þá var bent á reynslu af gjaldtöku varðandi skemmtiferðaskip og þau áhrif sem breytingar á gjaldtöku hefðu haft á starfsemi fjölmargra fyrirtækja.

Ráðherra svarar því til að alltaf sé óvissupáttur í svona ákvörðunum en búið væri að greina þetta vel og ef ferðamenn væru á annað borð að velta fyrir sér íslandsferð myndi gjaldtaka

inn á þessar náttúrperlur ekki hafa afgerandi áhrif á það hvort þeir komi eða komi ekki, ef uppbygging á staðnum er viðhaldið.

Komið er inná að þegar þessum breytingum er skellt svona á með svona litlum fyrirvara og litlum fyrirsjáanleika kemur það sér mjög illa fyrir fyrirtækin sem eru sum í miklum fjárfestingar og uppbyggingu. Raundæmi sýni hversu mikil áhrif lokun eins ferðamannastaðar hefur á nærsamfélagið og líklegt verði að ferðamenn fari að sleppa út stöðum og þeir sem skipuleggja ferðirnar fyrir ferðamenn muni fara hraðar yfir og stoppa minna og margföldunaráhrifin verði mikil fyrir nærsamfélagið. Fleiri taka undir þetta.

Ráðherra sagði að öll þessi sjónarmið væru til skoðunar hjá stjórnvöldum. Hún lagði áherslu á að ferðaþjónustan hefði víðtæk áhrif á samfélagið og því væri mikilvægt að meta málin út frá öllum hliðum.

Að lokum þakkaði ráðherra fyrir fundinn og þær ábendingar sem fram hefðu komið. Hún sagði stjórnvöld ætla að halda áfram greiningarvinnu sinni og kvaðst gera ráð fyrir að umsagnir sem bærust í samráðsferlinu myndu veita mikilvægar upplýsingar við áframhaldandi vinnslu málsins.

Fjóla þakkaði fundargestum fyrir þátttöku og ítrekaði vilja þeirra til áframhaldandi samtals við stjórnvöld. Ráðherra tók undir það og sagði markmiðið vera sameiginlegt.

Að fundi loknum barst athugasemd úr sal þar sem fram kom að þegar hefði orðið vart við frestun fjárfestinga vegna þeirrar óvissu sem fyrirliggjandi frumvörp hefðu skapað. Að mati viðkomandi hefðu áhrif breytinganna því þegar verið farin að koma fram.

Mikilvægir hlekkir

Frestur til að veita umsögn um fjárlagafrumvarpið og þar með um vsk á baðlón er til 07.10.2026 <https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/158/1/?ltg=158&mnr=1>

Dög að frumvarpi til laga um náttúru- og innviðagjald í samráðsgátt <https://island.is/samradsgatt/mal/4327> , frestur til umsagna er til 7.10.2026